

KADIN İSTİHDAMI, KÜRESELLEŞME VE İNSANİ GELİŞME İLİŞKİSİ

Relationship Between Women's Employment, Globalization, and Human Development

Doç. Dr. Fatma Fehime AYDIN

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İktisat Bölümü
fatmafehimeaydin@yyu.edu.tr
0000-0002-7026-6889

Makale Türü :Araştırma
Makale Gönderim Tarihi :12.08.2025
Makale Revizyon Tarihi :22.09.2025
Makale Kabul Tarihi :30.09.2025

Atıf/Citation: Aydın, F.F. (2025). Kadın istihdamı, küreselleşme ve insani gelişme ilişkisi. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (2) , 115-134.

Doi: 10.56400/tarsusiibfdergisi.1763497

Öz

Modern toplumların ekonomik ve sosyal kalkınmasında kritik bir rol oynayan kadın istihdamı, küreselleşme süreciyle birlikte dünya genelinde artış göstermiştir. Bu çalışma, Türkiye'de kadın istihdamı, küreselleşme ve insani gelişme değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemektedir. Analizlerde ADF ve PP birim kök sınamaları kullanılmış ve ARDL sınır testi metodu uygulanmıştır. Sonuçlar, kadın istihdamındaki değişikliklerin insani gelişmeyi kısa veya uzun vadede etkilemediğini göstermektedir. Küreselleşmeyi ise hem kısa vadede hem de uzun vadede negatif yönde etkilediği ancak bu etkinin kısa vadede gecikmeli olarak ortaya çıktığını, küreselleşme ile insani gelişme arasında kısa ya da uzun vadede herhangi bir anlamlı etkileşim olmadığını göstermektedir. Bu çalışmanın bulguları, Türkiye'de kadın istihdamını artırmak için politika yapıcıların daha etkin ve kapsayıcı stratejiler geliştirmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Kadınların iş gücüne verimli ve nitelikli sektörlerde de katılımını teşvik eden politikalar, sadece ekonomik büyümeyi desteklemekle kalmayacak, aynı zamanda toplumsal refahın artmasına ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına da önemli katkılar sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın İstihdamı, Küreselleşme, İnsani Gelişme, ARDL Sınır Testi.

Abstract

The employment of women, which plays a crucial role in the social and economic developments of modern communities, has increased worldwide with the globalization process. In this study, the relationship between women's employment, globalization, and human development in Türkiye is analyzed. The ADF and PP unit root tests are employed in the analyses and ARDL bounds testing approach is applied. The results show that changes in female employment do not affect human development in either the short or long term. It shows that globalization has a negative impact on both the short and long term, but this effect emerges with a delay in the short term, and there is no significant interaction between globalization and human development in the short or long term. These findings reveal that policy makers should develop more effective and inclusive strategies to increase women's employment in Türkiye. Policies that encourage women's participation in productive and qualified sectors in the labor force will not only support economic growth, but also make significant contributions to increasing social welfare and achieving gender equality.

Keywords: Women Employment, Globalization, Human Development, ARDL Bounds Test.

GİRİŞ

Kadın istihdamı, küreselleşme ve insani gelişme arasındaki ilişki, günümüzün en önemli sosyo-ekonomik konularından biridir. Küreselleşme, dünya çapında ekonomik ve sosyal dengeleri değiştirerek kadınların işgücüne katılımını artırmakta ve kadınların işgücüne katılımındaki artış ise insani gelişme göstergelerinde önemli iyileşmelere yol açmaktadır. Küreselleşme süreci, kadınlara istihdam fırsatlarına daha fazla erişim imkânı sağlarken, eğitim ve sağlık gibi insani gelişme alanlarında da ilerleme kaydedilmesini sağlamaktadır. Ancak, bu süreçte kadınların karşılaştığı zorluklar ve eşitsizlikler göz ardı edilmemelidir.

Kadınların işgücüne katılımı hem ekonomik büyümeye katkıda bulunmakta hem de cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve sürdürülebilir insani gelişmenin gerçekleştirilmesi noktasında kritik bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, politika yapıcılar ve toplumun tüm kesimleri, kadın istihdamını artırmak ve küreselleşmenin olumlu etkilerini yaygınlaştırmak için birlikte çalışmalıdır. Eğitim fırsatlarının genişletilmesi, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi, bu sürecin başarısında önemli bir rol üstlenmektedir.

Eurostat ve OECD Employment Outlook veri tabanlarından edinilen güncel verilere göre, OECD üyesi ülkelerde kadın istihdamı ortalama %64, AB ülkelerinde kadın istihdamı ortalama %71 civarındayken bu oran Türkiye’de yaklaşık %39 seviyelerinde seyretmektedir (OECDSTAT, 2025; EUROSTAT, 2025). Bu fark sadece ekonomik büyüme değil, aynı zamanda toplumsal kalkınma ve insani gelişme açısından da kritik bir rol oynamaktadır. Küreselleşmenin bu süreç ile ilgisi ise hâlâ tartışmalı bir konudur.

Kadın istihdamı, küreselleşme ve insani gelişme arasındaki çok boyutlu ilişkiyi tek bir başlık altında ele alan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Mevcut literatürde bu değişkenler genellikle ikili ilişkiler şeklinde incelenirken, bu çalışmada üçlü ilişki bütünsel bir yaklaşımla analiz edilmektedir. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerle ilgili çalışmalar çoğunlukla panel veri analizini kullanmakta ve ülke içi dinamikleri göz ardı etmektedir. Bu çalışmada, Türkiye'nin kendine özgü ekonomik ve sosyal yapısı dikkate alınarak hem kısa vadeli hem de uzun vadeli etkileri ortaya koymak için ARDL modeli kullanılmaktadır.

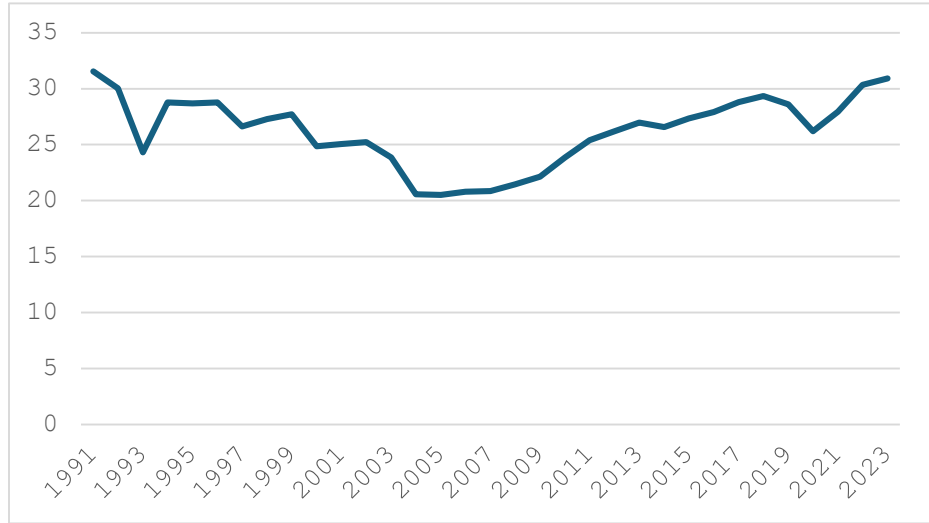
Bu çalışma temel olarak iki hipoteze dayanmaktadır. İlk hipotez, kadın istihdamının küreselleşme üzerinde önemli etkileri olduğu yönündedir. İkinci hipotez ise kadın istihdamının insani gelişme üzerinde önemli etkileri olduğu yönündedir.

Bu çalışmanın temel amacı Türkiye için 1991-2021 döneminde kadın istihdamı, küreselleşme ve insani gelişme arasındaki kısa ve uzun dönemli ilişkileri ARDL yöntemini kullanarak araştırmaktır. Bu amaçla çalışmada ele alınan dönemde kadın istihdamı, küreselleşme endeksi ve insani gelişme endeksi verilerinden yararlanılarak bu değişkenler arasındaki karmaşık ilişki hem teorik hem ampirik olarak ele alınmakta, bu konuların birbirleriyle nasıl bir etkileşim içerisinde bulunduğu ve toplumsal ilerlemeye nasıl katkı sağladığı özetlenmektedir. Çalışmanın ilk bölümünde konunun teorik çerçevesi sunulmakta, ikinci bölümde literatürde konu ile ilgili yapılan çalışmalar bulunmakta, üçüncü bölümde ampirik analizler uygulanmakta ve elde edilen bulgular sunulmakta ve son bölümde ise çalışma ile ilgili genel değerlendirmeler ve öneriler yer almaktadır.

1. TEORİK ÇERÇEVE

Modern toplumların ekonomik ve sosyal kalkınmasında kritik bir rol oynayan kadın istihdamı, küreselleşme süreciyle birlikte dünya genelinde artış göstermiştir. Kadınların iş gücüne katılımındaki artış ekonomik büyümeyi hızlandırma, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma, toplumsal refahın sağlanması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve insani gelişme göstergelerinin iyileştirilmesi gibi çeşitli konularda önemli katkılara sahiptir.

Kadın istihdamındaki artış sadece kadınlar için değil, toplumun tüm kesimleri için faydalı olmaktadır. Çeşitli çalışmalarda, kadınların iş gücüne katılımındaki artışın, ülkelerin ekonomik büyümeleri üzerinde olumlu etkileri olduğu kanıtlanmıştır (Günsoy ve Özsoy, 2012: 21; Aydın ve Erdem, 2014: 60; Pata, 2018: 135; Kutluay Şahin, 2022: 277). Kadınların ekonomik olarak bağımsız olmaları, ailelerin ve toplumların yoksulluktan kurtulmasına da yardımcı olmaktadır. Kadınların gelir elde etmesi, ailelerin yaşam standartlarını yükseltmekte ve çocukların eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimini artırmaktadır. Kadınların iş gücüne katılımı, toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşılmasında da kilit bir rol oynamaktadır. Kadınların ekonomik hayata katılımının artması, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kalıplarının değişmesine katkıda bulunmaktadır. İş yerlerinde cinsiyet çeşitliliği, farklı bakış açıları ve yenilikçi çözümler getirmektedir. Kadınların iş gücüne katılımı, işletmelerin ve kurumların daha yaratıcı ve rekabetçi olmasını sağlamaktadır. Kadınların iş gücüne katılımı, insani gelişme göstergelerinde de iyileşmelere yol açmaktadır. Eğitim, sağlık ve yaşam kalitesi gibi alanlarda kadınların güçlenmesi, genel insani gelişmeyi desteklemektedir. Tüm bu avantajları nedeniyle ülkelerin kadınların iş gücüne katılımını teşvik eden politikaları uygulamaya koyması gerekmektedir. Türkiye’de kadın istihdamının 1991-2023 dönemi içerisindeki gelişimi Şekil 1’de görülebilir.

Şekil 1. Türkiye’de Kadın İstihdamının Gelişimi (1991-2023)

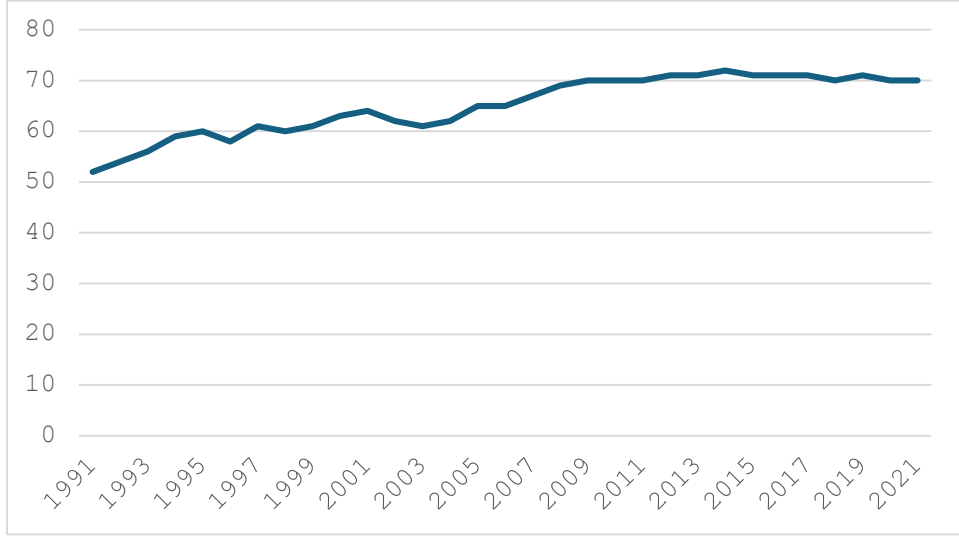
Kaynak: World Development Indicators (2024) veri tabanından alınan verilerden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye’de kadın istihdamı son yıllarda önemli gelişmeler göstermiştir. 1991 yılında kadın istihdam oranı %31,5 ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu oran zamanla azalarak 2005 yılında %20,5 seviyesine kadar düşmüş, 2018’de %29,3 seviyesine çıkmış ve 2020’de pandemi etkisiyle %26,2’ye gerilemiştir. Ancak daha sonra yeniden artış eğilimine girmiş ve 2021’de %27,9’a, 2022’de %30,3’e ve 2023’te ise %30,9’a yükselmiştir (World Development Indicators, 2024).

Kadın istihdamının artmasında çeşitli teşvik mekanizmaları ve alınan önlemler etkili olmuştur. Bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi, esnek çalışma biçimlerinin geliştirilmesi ve kayıt dışı çalışmanın engellenmesine yönelik çalışmalar, kadınların iş gücüne katılımını artırmıştır. Ayrıca, iş yerlerinde kreş açma, doğum ve süt izni gibi hakların yasal güvence altına alınması da kadın istihdamını destekleyen önemli adımlardandır.

Ancak, kadınların iş gücüne katılım oranı hala erkeklerin gerisindedir. 2023 yılında erkeklerde istihdam oranı %65,7 iken, kadınlarda bu oran %30,9 olarak gerçekleşmiştir. Kadın işsizlik oranı ise %12,1 ile erkeklerin (%8,1) üzerinde kalmıştır (World Development Indicators, 2024). Bu nedenle kadınların iş gücüne katılımını teşvik eden politikaların ve uygulamaların devam ettirilmesi gerekmektedir.

Dünyanın her yerinde sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi ilişkilerin artması ve bu ilişkilerin sınırları aşarak küresel bir boyut kazanması sürecine küreselleşme denir. Küreselleşme, ülkeler arasındaki ticaretin ve yatırımın artmasını sağlamakta; serbest ticaret anlaşmaları ve uluslararası şirketlerin faaliyetleri, ekonomik entegrasyonu hızlandırmaktadır. Küreselleşmenin en önemli itici güçleri iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki ilerlemelerdir. İnternet ve mobil iletişim, bilgi ve fikirlerin hızla yayılmasını sağlamaktadır. Küreselleşme, farklı kültürlerin birbirleriyle etkileşime girmesine ve kültürel çeşitliliğin artmasına yol açmaktadır. Bu süreç hem kültürel zenginleşmeyi hem de kültürel homojenleşme riskini beraberinde getirmektedir. Küreselleşme, toplumsal yapıları ve yaşam tarzlarını değiştirmektedir. Eğitim, sağlık ve yaşam standartları gibi alanlarda küresel normlar ve standartlar yaygınlaşmaktadır. Küreselleşme, çevresel sorunların küresel boyutta ele alınmasını gerektirmektedir. İklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı ve kirlilik gibi sorunlar, küresel iş birliği ve çözümler gerektirmektedir. Küreselleşme hem fırsatlar hem de zorluklar sunan karmaşık bir süreçtir. Ekonomik büyüme ve kültürel zenginleşme gibi olumlu etkilerinin yanı sıra, eşitsizliklerin artması ve çevresel sorunlar gibi olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Bu nedenle ülkelerin küreselleşme konusunda dikkatli adımlar atması gerekmektedir. Ülkelerin küreselleşme düzeylerini ölçmede küreselleşme endekslerinden yararlanılmaktadır. En yaygın kullanılan küreselleşme endekslerinden biri, KOF Küreselleşme Endeksi'dir. KOF Swiss Economic Institute veri tabanında yayınlanan KOF Küreselleşme Endeksi üç ana bileşenden oluşmaktadır: Ekonomik, sosyal ve politik küreselleşme. Ekonomik küreselleşme; ticaret, yabancı yatırımlar ve sermaye hareketleri gibi ekonomik faaliyetlerin uluslararası düzeyde entegrasyonunu ölçmektedir. Sosyal küreselleşme; bilgi akışı, kişisel temaslar ve kültürel yakınlık gibi sosyal etkileşimleri değerlendirmektedir. Politik küreselleşme ise; ülkelerin uluslararası organizasyonlara üyelikleri, diplomatik ilişkileri ve uluslararası anlaşmalara katılımlarını kapsamaktadır. Türkiye için 1991-2021 dönemi KOF küreselleşme endeksinin değişimi Şekil 2'de görülmektedir.

Şekil 2. Türkiye’de Küreselleşmenin Gelişimi (1991-2021)

Kaynak: KOF Swiss Economic Institute veri tabanında yayınlanan KOF Küreselleşme Endeksi verilerinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

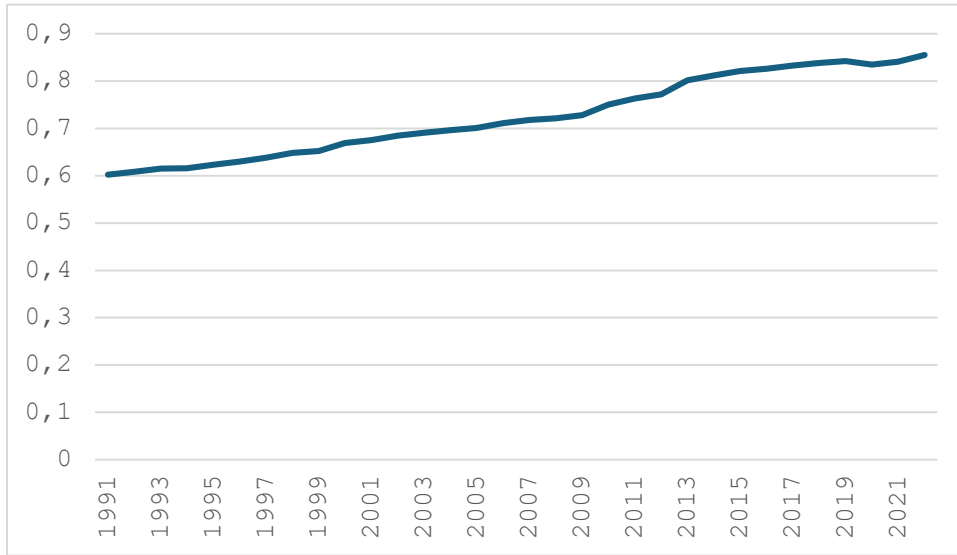
Türkiye’de küreselleşme endeksinin ele alınan dönemde düzenli bir artış trendine girdiği görülmektedir. Küreselleşme endeksinin 1991 yılında %52 olan değeri 2021 yılında %70 seviyesine yükselmiştir (KOF Swiss Economic Institute, 2024).

Türkiye, küreselleşme sürecinde önemli adımlar atmış ve bu süreçten hem olumlu hem de olumsuz etkiler almıştır. Küreselleşme, Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısında önemli değişikliklere yol açmıştır. Türkiye, küreselleşme sürecinde ekonomik entegrasyonunu artırmış ve uluslararası ticaret hacmini genişletmiştir. Özellikle 1980’lerden sonra uygulanan serbest piyasa ekonomisi politikaları ve 1995’te Dünya Ticaret Örgütü’ne (DTÖ) üyelik, Türkiye’nin küresel ekonomiye entegrasyonunu hızlandırmıştır. Ayrıca, Avrupa Birliği ile yapılan Gümrük Birliği anlaşması, Türkiye’nin ihracatını ve yabancı yatırım çekme kapasitesini artırmıştır. Küreselleşme, Türkiye’de sosyal ve kültürel değişimlere de yol açmıştır. İletişim teknolojilerinin gelişmesi ve internetin yaygınlaşması, bilgiye erişimi kolaylaştırmış ve kültürel etkileşimi artırmıştır. Ancak, bu süreç aynı zamanda kültürel homojenleşme ve yerel kültürlerin kaybolma riski gibi olumsuz etkiler de yaratmıştır. Türkiye, küreselleşme sürecinde uluslararası ilişkilerde daha aktif bir rol oynamış ve bölgesel güç olma yolunda önemli adımlar atmıştır. NATO üyeliği, Avrupa Birliği ile müzakereler ve çeşitli uluslararası kuruluşlardaki aktif rolü, Türkiye’nin küresel siyasetteki etkisini artırmıştır. Küreselleşme, çevresel sorunların da küresel boyutta ele alınmasını gerektirmiştir. Türkiye, iklim değişikliği ve çevre koruma konularında uluslararası iş birliğine önem vermekte ve bu alanda çeşitli projeler yürütmektedir. Genel olarak, Türkiye’nin küreselleşme sürecinde elde ettiği kazanımlar ve karşılaştığı zorluklar, ülkenin ekonomik, sosyal ve politik yapısına önemli etkilerde bulunmuştur. Bu süreçte, küreselleşmenin olumlu etkilerinden faydalanmak ve olumsuz etkilerini minimize etmek için stratejik adımlar atılması büyük önem taşımaktadır.

İnsani gelişme, insanların yaşam kalitesini artırmayı ve potansiyellerini gerçekleştirmelerini sağlamayı amaçlayan bir kavramdır. Bu kavram, ekonomik büyümenin ötesinde, insanların sağlık, eğitim ve yaşam standartları gibi alanlarda daha iyi koşullara sahip olmasını hedeflemektedir. Ülkelerin insani gelişme düzeylerinin ölçülmesi amacıyla Birleşmiş

Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından insani gelişme endeksi adı verilen bir endeks geliştirilmiştir. İnsani gelişme endeksi üç temel bileşenden oluşmaktadır: Doğumda beklenen yaşam süresi, ortalama ve beklenen eğitim süresi ve satın alma gücü paritesine göre kişi başına düşen milli gelir.

İnsani gelişme insanların yalnızca ekonomik refahını değil, ayrıca sosyal ve kültürel refahını da kapsamaktadır. Bu nedenle, insani gelişme politikaları, sağlık hizmetlerine erişim, eğitim olanaklarının artırılması ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. İnsani gelişme, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda, herkesin eşit fırsatlara sahip olduğu ve potansiyelini gerçekleştirebildiği bir dünya yaratmayı amaçlamaktadır.

Şekil 3. Türkiye’de insani gelişme endeksinin gelişimi (1991-2022)

Kaynak: UNDP İnsani Gelişme Raporu (2024) verilerinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye insani gelişme konusunda önemli ilerlemeler kaydetmiştir. UNDP tarafından hazırlanan İnsani Gelişme Raporu 2023-2024'e göre Türkiye, 2022 yılı itibarıyla 193 ülke içerisinde 45. sırada yer almaktadır. Bu sıralama, Türkiye'nin 'çok yüksek insani gelişme' kategorisinde olduğunu göstermektedir. İnsani Gelişme Endeksi üç temel ölçümü birleştirmektedir: uzun ve sağlıklı bir ömür, bilgi erişimi ve makul bir yaşam standardı. Türkiye, bu endekste son otuz yılda dikkate değer bir gelişme göstermiştir. 1991 yılında 0,602 olan İGE değeri, 2022’de %42 artışla 0,855’e yükselmiştir. Bu dönemde doğuştan beklenen hayat süresi 10,3 sene, ortalama eğitim süresi 4,3 sene ve beklenen eğitim süresi 10,6 sene uzamıştır. Ayrıca kişi başı gayrisafi milli gelir de yüzde 157,6 oranında artış göstermiştir. Ancak, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri hesaba katıldığında Türkiye'nin sıralaması düşmektedir. Erkeklerin insani gelişme düzeyi kadınlardan daha yüksek olduğundan, Türkiye'nin sıralaması 166 ülke içerisinde 63'e gerilemektedir (United Nations Development Programme, 2024). Genel olarak, Türkiye insani gelişme konusunda önemli adımlar atmış olsa da toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliklerin azaltılması gibi alanlarda daha fazla ilerleme kaydetmesi gerekmektedir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu çalışmada, kadın istihdamı, küreselleşme ve insani gelişme arasındaki ilişki ele alınırken, öncelikle kadın istihdamı ve küreselleşme ilişkisini ele alan teorik ve ampirik çalışmalara ve daha sonra kadın istihdamı ve insani gelişme ilişkisini inceleyen teorik ve ampirik çalışmalara değinilmektedir.

2.1. Kadın İstihdamı ile Küreselleşme Arasındaki İlişkiyi Ele Alan Çalışmalar

Literatürde kadın istihdamı ile küreselleşme arasındaki ilişkiyi teorik olarak ele alan çalışma sayısı nispeten daha fazla olduğundan bu çalışmalar teorik ve ampirik olmak üzere iki ayrı alt başlık altında verilmiştir.

2.1.1. Kadın İstihdamı ile Küreselleşme Arasındaki İlişkiyi Teorik Olarak Ele Alan Çalışmalar

Kadın istihdamı ile küreselleşme arasındaki ilişkiyi teorik olarak ele alan çalışmalardan biri Atasü Topçuoğlu tarafından 2012 yılında yapılmıştır. Atasü Topçuoğlu (2012: 5-6) çalışmasında küreselleşmenin üretimde esnekleşmeye ve ardından emek yoğun sektörlerde düşük ücretli kadın işgücünün çalıştırılmasına, kayıt dışı ekonomide istihdamın ve özellikle de kadın istihdamının artmasına ve yine ihracata yönelik sektörlerde kadın istihdamının artmasına neden olduğunu ifade etmiştir. Ofluoğlu ve Balcı (2016: 71) çalışmalarında, küreselleşmeyle birlikte gelişmiş ülkelerin üretimlerini gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere kaydırarak ucuz işgücünden yararlanma imkanından yararlanmak istediklerini, bunun sonucunda kadın istihdamında da artış olduğunu ifade ederken, kadınların daha ziyade enformel sektörlerde çalıştığı ve çalışırken yoksullaştığını da savunmuşlardır. Konuyu teorik açıdan ele alan bir diğer çalışma Sapmaz tarafından 2017 yılında yapılmıştır. Sapmaz (2017: 50-51) çalışmasında küreselleşme ile kadın istihdamı arasındaki ilişkiyi göç üzerinden değerlendirmiştir. Çalışmasında küreselleşme sonucunda ülkeler arasındaki gelişmişlik farklarının keskinleşmesiyle kadınların daha iyi hayat standardı sağlayan ülkelere ucuz işgücü olarak göç etmeye başladığını ve emeğin sömürülmesi durumuyla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmiştir. İçli (2018: 137-138) küresel kapitalizm açısından eşitlik politikalarını tartıştığı çalışmasında, 1970 sonlarında “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nin yürürlüğe girmesine rağmen kadın istihdamı konusunda küresel şirketlerin kadınların işgücüne katılımı konusunda beklentileri karşılamadığı, kadınların halen ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel koşullar açısından olumsuzluklarla karşı karşıya kaldığını ifade etmiştir. Şener ve Başer (2019: 7) çalışmalarında, küreselleşmenin kadınların daha çok yoksullaşmasına neden olduğunu, kadınların düşük ücretli, sosyal güvencesi olmayan, ücretsiz aile işçiliği gibi işlerde çalışmak durumunda kaldıklarını ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde eğitim olanaklarından yeterince yararlanamadıklarından daha iyi işlerde çalışma imkanına da kavuşamadıklarını savunmuşlardır. Kadın istihdamı ile küreselleşme arasındaki ilişkiyi yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile Bilecik örneği üzerinden analiz eden Haydaroğlu ve Erdoğan (2021: 267), çalışmalarında küreselleşmenin kadın istihdamını artırdığını tespit etmişlerdir.

2.1.2. Kadın İstihdamı ile Küreselleşme Arasındaki İlişkiyi Ampirik Olarak Ele Alan Çalışmalar

Kadın istihdamı ile küreselleşme arasındaki ilişkiyi ampirik olarak inceleyen çalışmalarda genellikle küreselleşme ölçütü olarak dışa açıklık, dış ticaret, doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) gibi göstergelerden yararlanılmıştır. Bu çalışmalardan bir kısmı dış ticaretteki artışların kadın istihdamı üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu bulgusuna ulaşmışlardır (Kucera, 2001: 129). Dışa açıklığın kadın istihdamı üzerindeki etkisini ele alan çalışmaların bir kısmında dışa açıklığın artmasıyla kadın istihdamının da arttığı (Bacchus, 2005: 27; Siddiqui, 2009: 287; Roy, 2017: 117; Efobi vd., 2018: 231), bir kısmında dışa açıklığın kadın istihdamı üzerinde etkisinin olmadığı (Gray vd., 2006: 293), bir kısmında ise dışa açıklığın kadın istihdamını negatif yönde etkilediği (Cooray vd., 2012: 1; Mujahid, 2013: 12; Maqsood ve Samiullah, 2014: 523; Mike ve Karlılar, 2020: 153) sonucuna ulaşılmıştır. Bu analizleri farklı ülke grupları için yapan çalışmalar da

mevcuttur. Bu çalışmalarda da genel olarak gelişmiş ülkelerde dışa açıklık arttıkça kadın istihdamının azaldığı, gelişmekte olan ülkelerde ise dışa açıklık arttıkça kadın istihdamının arttığı sonucuna varılmıştır (Bussmann, 2009: 1027). DYY'nin kadın istihdamına etkisini ele alan çalışmalarda genel olarak DYY'nin kadın istihdamına olumlu yönde etkisi olduğu sonucuna varılırken (Neumayer ve De Soysa, 2011: 1065; Maqsood ve Samiullah, 2014: 523; Efobi vd., 2018: 231), bir kısmında kadın istihdamını etkilemediği (Gray vd., 2006: 293), bir kısmında ise negatif yönde etkilediği (Cooray vd., 2012: 1; Mujahid, 2013: 12; Mike ve Karlilar, 2020: 153) sonucuna varılmıştır.

Bu çalışmada kadın istihdamı ile küreselleşme arasındaki ilişki incelenirken küreselleşme göstergesi olarak KOF küreselleşme endeksinden yararlanılmıştır. Kadın istihdamı ile küreselleşme arasındaki ilişkiyi ele alırken KOF küreselleşme endeksinden yararlanan çalışmalardan biri Demirtaş ve Yayla tarafından (2017: 339) yapılmıştır. 113 ülkeye ait 1995-2012 dönemi verilerinden yararlanılarak yapılan çalışmada OECD üyesi ülkelerde küreselleşmenin kadınların istihdamı üzerinde pozitif bir etkisi olduğu, gelişmekte olan ülkelerde ise küreselleşmenin kadınların istihdamına bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Kadın istihdamı ile küreselleşme ilişkisinin araştırıldığı çalışmalar incelendiğinde, ulaşılan çalışmalarda hep küreselleşmenin kadın istihdamı üzerindeki etkisinin incelendiği, kadın istihdamının küreselleşme üzerindeki etkisine ise değinilmediği görülmüştür.

2.2. Kadın İstihdamı ile İnsani Gelişme Arasındaki İlişkiyi Ele Alan Çalışmalar

Kadınların istihdamıyla insani gelişme ilişkisini inceleyen çalışmalara bakıldığında, bu çalışmalardan biri Burtan Doğan ve Kaya tarafından (2014: 92) yapılmıştır. İstatistiki verilerden yararlanılarak toplumsal cinsiyet eşitliği ile insani gelişme endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, toplumsal cinsiyet eşitliğinin kalkınma stratejilerinin vazgeçilmez bir parçası olduğu, kadın istihdamının geliştirilmesi ve işgücüne katılımının artırılmasının ülkenin kalkınmışlık seviyesinin yükseltilmesi için gerekli olduğu ifade edilmiştir. Eren tarafından (2019: 121) yapılan ve sektörel bazda kadın istihdamının insani gelişme ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmada ise, sanayi ve hizmet sektöründeki kadın istihdamının insani gelişmenin nedeni olduğu ve uzun dönemde tarım, sanayi ve hizmet sektöründeki kadın istihdamının insani gelişmeyi pozitif etkilediği tespit edilmiştir. Karabıyık tarafından (2012: 231) yapılan bir çalışmada ve Sar tarafından (2021: 20) yapılan bir çalışmada, kadın istihdamının toplumsal kalkınmada önemli bir role sahip olduğu, ancak mevcut durumda toplumsal yapıdaki problemler ve uygulanan politikaların kadın istihdamını istenilen düzeye artırma konusunda yetersiz kaldığı ifade edilmiştir. Korkmaz ve Budak tarafından (2022: 204) yapılan bir çalışmada ekonomik kalkınmanın gerçekleşebilmesi için kadın işgücünün herhangi bir ayrıma tabi olmaksızın ekonominin her kesimine katılması ve böylece hayat standartlarının artırılması gerektiği iddia edilmiştir. Kutluay Şahin tarafından (2022: 285) yapılan çalışmada da ülkelerin sürdürülebilir büyüme ve kalkınma hedeflerine ulaşabilmeleri için cinsiyet ayrımı yapılmaksızın kadınlar için de uygun eğitim ve istihdam olanaklarının oluşturulmasının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Aktaş ve Hızarcı Beşer tarafından (2025: 55) yapılan bir çalışmada da kadınların işgücüne yeterince dahil edilmemesinin beşerî sermayenin verimsiz kullanımının bir göstergesi olduğu ve bu durumun da sosyal sürdürülebilir kalkınmanın gerilemesine neden olacağı iddia edilmiştir. Kadın istihdamı ile insani gelişme arasındaki ilişkiyi doğrudan doğruya ve ampirik olarak inceleyen çalışmalara bakıldığında, bu çalışmaların bir kısmında kadın istihdamının insani

gelişme üzerindeki etkisinin pozitif yönde olduğu (Aytur, 2019: 72; Batu Ağırkaya, 2022: 61), bir kısmında kadın istihdamının insani gelişme üzerindeki etkisinin negatif yönde olduğu (Ozmen, 2016: 23); bir kısmında ise kadın istihdamının insani gelişim üzerine bir etkisinin bulunmadığı, buna karşın insani gelişimin kadın istihdamı üzerine etkisinin bulunduğu (Wang, 2024: 44) tespit edilmiştir.

2.3. Literatür Açığı

Literatür genel olarak incelendiğinde kadın istihdamı ile KOF küreselleşme endeksi arasındaki ve kadın istihdamı ile insani gelişme arasındaki ilişkileri doğrudan doğruya ele alan ampirik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Literatürdeki çalışmalarda bu ilişkiler ele alınırken genellikle insani gelişmenin ve küreselleşmenin kadın istihdamı üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Kadın istihdamının küreselleşme üzerindeki etkisini ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmazken, insani gelişme üzerindeki etkisini ele alan çalışma sayısının ise oldukça az olduğu görülmüş ve Türkiye üzerine bu konularda yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürdeki çalışmalarda genellikle panel veri analizi uygulanmış, ülkeye özgü dinamikler yerine genellemeci sonuçlar elde edilmiştir. Bu çalışmada literatürdeki bu eksikliğin giderilmesi amacıyla Türkiye'nin 1991-2021 dönemi verilerinden yararlanılarak kadın istihdamı, küreselleşme ve insani gelişme arasındaki ilişki ARDL analizi yardımıyla ele alınmıştır. Bu sayede Türkiye'ye özgü dinamiklerin hem kısa hem uzun vadeli etkileri tespit edilmiştir.

3. VERİ, YÖNTEM VE BULGULAR

Çalışmada Türkiye'de kadın istihdamı, küreselleşme ve insani gelişme arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Türkiye için bu değişkenlere ait 1991-2021 dönemi verilerinden yararlanılarak ARDL analiz yöntemi yardımıyla bu değişkenlerin aralarındaki kısa ve uzun dönem ilişkileri incelenmiştir. Değişkenlerin tanımı ve değişkenlerin kaynakları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Değişkenler, Tanımı ve Veri Kaynağı

<i>Değişken</i>	<i>Tanımı</i>	<i>Kaynak</i>
Kadın İstihdamı	Kadın istihdamının 15 yaş üstü nüfusa oranı	World Development Indicators
Küreselleşme	Toplam KOF küreselleşme endeksi	KOF Swiss Economic Institute
Kalkınma	İnsani Gelişim İndeksi	UNDP
Doğrudan yabancı yatırımlar	Doğrudan yabancı yatırım girişlerinin GDP'ye oranı (yüzde cinsinden)	World Development Indicators

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

İstihdamın nüfusa oranını, bir ülkedeki çalışan nüfusun oranı olarak tanımlamak mümkündür. İstihdam, belirli bir dönemde, o dönemde çalışan, geçici olarak bir işte çalışmayan, çalışma süresi düzenlemeleri nedeniyle çalışmayan, belirli bir ücret ya da kâr karşılığı ürün veya hizmet üretmek amacıyla faaliyet gösteren çalışma çağındaki kişiler olarak tanımlanmaktadır. 15 yaş ve üzeri genellikle çalışma çağındaki nüfus olarak kabul edilir. Kadın istihdamının 15 yaş üstü nüfusa oranı, bir ekonominin çalışmak isteyen kadınlara ne kadar verimli bir şekilde iş sağladığını gösterir. Yüksek bir oran, kadınların büyük bir kısmının istihdam edildiği anlamına gelir. Ancak kadın istihdamının nüfusa oranının düşük olması, özellikle gençlerin eğitimindeki bir artıştan kaynaklanıyorsa olumlu bir durum olarak kabul edilebilmektedir (World Development Indicators, 2024).

KOF Swiss Economic Institute Veri Tabanında yayınlanan KOF küreselleşme indeksi, ekonomik, sosyal ve siyasi boyutlarıyla küreselleşmeyi ölçen bir endekstir. Bu alanlardaki küreselleşme 1970’lerden bu yana yükselmeye başlamış ardından Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle özel bir ivme kazanmıştır. Covid-19 salgınının etkileri baş gösterene kadar küreselleşme hızla artmaya devam etmiş ancak Covid-19 salgınının etkisiyle 2019 yılından itibaren artış seviyesi ılımlı seviyeye düşmüştür. Ekonomik küreselleşme zamanla toparlanma belirtileri gösterirken, sosyal küreselleşme ise pandemi nedeniyle gidilen kısıtlamalar nedeniyle nispeten düşük seviyelerde kalmıştır (KOF Swiss Economic Institute, 2024).

UNDP bünyesinde ilk olarak 1990 tarihinde yayınlanan İnsani Gelişme Raporu sayesinde insan refahının geliştirilmesine yönelik yeni bir yaklaşım ortaya koyulmuş ve insani gelişme indeksi geliştirilmiştir. İnsani gelişme ya da insani kalkınma yaklaşımı sadece bireylerin içerisinde yaşadıkları ekonomideki zenginlikten çok insan yaşamındaki zenginliğin artırılmasıyla ilgilenmektedir. Bu yaklaşım, insanlar ile bu insanların fırsat ve tercihlerine odaklanmaktadır (United Nations Development Programme, 2024).

Doğrudan yabancı yatırımlar, yatırımcıların kendi ülkeleri dışında faaliyet gösteren bir işletmede kalıcı bir yönetim payı elde edebilmek amacıyla ülkeye yaptıkları net yatırım girişleridir. Bir diğer deyişle, doğrudan yabancı yatırımlar, yabancı yatırımcılardan gelen yatırım girişi ile yatırım çıkışı arasındaki farkı göstermektedir (World Development Indicators, 2024).

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler

<i>Tanımlayıcı İstatistikler</i>	<i>Kadın istihdamı</i>	<i>Küreselleşme</i>	<i>İnsani gelişme</i>	<i>dyy</i>
Ortalama	25,942	65,065	0,721	1,240
Medyan	26,566	65,000	0,711	1,249
Maksimum	31,543	72,000	0,842	3,623
Minimum	20,503	52,000	0,602	0,305
Standart Sapma	3,026	5,808	0,082	0,863
Jarque-Bera	1,584	2,403	2,498	5,848
Olasılık	0,453	0,301	0,287	0,054
Gözlem Sayısı	31	31	31	31
<i>Korelasyon Matrisi</i>				
Kadın istihdamı	1,000			
Küreselleşme	-0,203	1,000		
İnsani gelişme	0,018	0,919	1,000	
dyy	-0,489	0,577	0,475	1,000

Kaynak: Yazar Tarafından Hesaplanarak Oluşturulmuştur.

Tablo 2’de çalışmada ele alınan değişkenler için hesaplanan tanımlayıcı istatistiklere ve korelasyon matrisine yer verilmiştir. Ele alınan dönemde kadın istihdamının 15 yaş üstü nüfusa oranı %20,5 ile %31,5 arasında değişmekte iken, ortalama oran %26 seviyelerindedir. Küreselleşme endeksi %52 ile %72 arasında değişmekte iken ortalama olarak %65 değerini almıştır. Bu dönemde insani gelişme endeksi 0,60 ile 0,84 arasında değişmekte iken ortalama olarak 0,72 değerini almıştır. Doğrudan yabancı yatırım girişlerinin GSYİH’ye oranı %0,305 ile %3,623 arasında değişmekte iken ortalama olarak %1,240 değerini almıştır. Korelasyon matrislerine göre kadın istihdamı ile küreselleşme arasında negatif, insani gelişme ile pozitif bir korelasyon söz konusudur.

Kadın istihdamı, küreselleşme ve insani gelişme değişkenleri arasındaki ilişkilerin araştırılması maksadıyla Eşitlik 1 ve 2 ile gösterilen modellemeler tahmin edilmiştir.

$$\text{İnsani Gelişme}_t = \beta_0 + \beta_1 \text{küreselleşme}_t + \beta_2 \text{kadın istihdamı}_t + \beta_3 \text{dyy}_t + u_t \quad (1)$$

$$\text{Küreselleşme}_t = \beta_0 + \beta_1 \text{insani gelişme}_t + \beta_2 \text{kadın istihdamı}_t + \beta_3 \text{dyy}_t + u_t \quad (2)$$

β_0 : Sabit Terim

$\beta_{1,2}$: Bağımsız değişkenlere ait katsayılar

β_3 : Kontrol değişkenlerine ait katsayı

u_t : Hata Terimleri

İlk modelde insani gelişme bağımlı değişken, küreselleşme ve kadın istihdamı bağımsız değişkenler, doğrudan yabancı yatırımlar kontrol değişkenidir. Diğer modele göre, küreselleşme bağımlı değişken, insani gelişme ve kadın istihdamı bağımsız değişkenler, doğrudan yabancı yatırımlar kontrol değişkenidir.

Eşitlik 1 ve 2’de görülen modellerde incelenen ilişkilerin tespitinde ARDL sınır testinden yararlanılmıştır. Pesaran, Shin ve Smith tarafından 2001 yılında geliştirilen ARDL sınır testi, kısa ve uzun dönemli ilişkilerin tespitinde sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. ARDL analizinin en önemli avantajı değişkenlerin düzeyde veya birinci farkı alındığında durağan olmaları durumunda kullanılabilmesidir. Ancak ikinci dereceden durağan bir değişken olması durumunda ARDL analizinden yararlanılamamaktadır. ARDL analizinin ikinci önemli avantajı ise küçük veri setlerinde bile güvenilir sonuçlar vermesidir. Bu nedenle özellikle tek ülke üzerine yapılan çalışmalarda veya yıllık verilerle yapılan analizlerde büyük bir avantaj sağlamaktadır. ARDL analizi, diğer analizlerden farklı olarak hem uzun hem kısa dönemli ilişkilerin aynı anda analiz edilmesini sağlamaktadır (Pesaran vd., 2001: 300). Tüm bu avantajları nedeniyle çalışmada ARDL sınır testi yaklaşımı uygulanmıştır.

Bu modellerde incelenen ilişkilerin tespitinde yararlanılacak olan ARDL sınır testinin kullanılabilmesinin ön şartı, model kapsamında ele alınan tüm değişkenlerin düzeyde veya birinci dereceden durağan olmalarıdır. Bu koşulun sağlanıp sağlanmadığının tespiti için değişkenlere Augmented Dickey-Fuller (ADF) ile Phillips-Perron (PP) birim kök sınamaları uygulanmıştır. Tablo 3 ve 4’te sırasıyla ADF ile PP birim kök sınamalarından elde edilen sonuçlar görülmektedir.

Tablo 3. ADF Birim Kök Sınama Sonuçları

	<i>Kadın istihdamı</i>	<i>Olasılık değeri</i>	<i>Gecikme değeri</i>	<i>Küreselleşme</i>	<i>Olasılık değeri</i>	<i>Gecikme değeri</i>
<i>Düzy</i>	-2,106	0,522	0	-1,906	0,626	0
<i>Birinci Fark</i>	-6,070*	0,000	0	-5,769*	0,000	0
	<i>İnsani gelişme</i>	<i>Olasılık değeri</i>	<i>Gecikme değeri</i>	<i>dyy</i>	<i>Olasılık değeri</i>	<i>Gecikme değeri</i>
<i>Düzy</i>	-3,007	0,149	4	-2,439	0,354	0
<i>Birinci Fark</i>	-4,308**	0,010	0	-4,878*	0,003	0

Kaynak: Yazar Tarafından Hesaplanarak Oluşturulmuştur.

Not: * %1 ve ** %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı olan test değerleridir. Gecikme değerleri Schwartz kriterine göre belirlenmiştir.

Tablo 4. PP Birim Kök Sınama Sonuçları

	<i>Kadın istihdamı</i>	<i>Olasılık değeri</i>	<i>Bant genişliği</i>	<i>Küreselleşme</i>	<i>Olasılık değeri</i>	<i>Bant genişliği</i>
<i>Düzy</i>	-2,106	0,522	0	-1,900	0,630	1
<i>Birinci Fark</i>	-6,177*	0,000	4	-5,892*	0,000	4

	<i>İnsani gelişme</i>	<i>Olasılık değeri</i>	<i>Bant genişliği</i>	<i>dyy</i>	<i>Olasılık değeri</i>	<i>Bant genişliği</i>
<i>Düzy</i>	-1,983	0,586	3	-2,316	0,413	6
<i>Birinci Fark</i>	-4,386*	0,008	3	-8,271*	0,000	28

Kaynak: Yazar Tarafından Hesaplanarak Oluşturulmuştur.

Not: * %1 anlamlılık düzeyinde anlamlı olan test değerleridir. Bant genişliği Newey West değerine göre belirlenmiştir.

Çalışmada uygulanan ADF ile PP birim kök sınamaları sabit ve trendi kapsamaktadır. Tablo 3 ve 4'e göre her iki test de benzer sonuçlar vermiştir. Testlerin sonuçlarına göre ele alınan değişkenler olan kadın istihdamı, küreselleşme, insani gelişme, doğrudan yabancı yatırım değişkenleri düzeyde durağan değilken birinci farkları alındıktan sonra durağan hale gelmişlerdir. Dolayısıyla, ARDL sınır testleri yönteminin uygulanabilmesi için ön koşul olarak öngörülen, değişkenlerin düzeyde veya birinci farkı alındığında durağan olması şartı sağlanmaktadır.

Modelde serisel korelasyon problemi bulunup bulunmadığını araştırmak için Breusch-Godfrey Serial Correlation LM testi, değişen varyans problemi bulunup bulunmadığını araştırmak için Breusch-Pagan-Godfrey Heteroskedasticity testi, spesifikasyon problemi bulunup bulunmadığını araştırmak için Ramsey Reset testi ve çoklu doğrusal bağlantı sorunu olup olmadığını araştırmak için VIF testi kullanılmıştır.

Tablo 5. Serisel Korelasyon, Heteroskedastisite, Spesifikasyon ve Çoklu Doğrusal Bağlantı Testlerinin Sonuçları

	<i>İnsani gelişme = f(küreselleşme, kadın istihdamı, dy)</i>	<i>Küreselleşme = f(İnsani gelişme, kadın istihdamı, dy)</i>
<i>BG F-stat</i>	2,222	0,367
<i>BPG F-stat</i>	0,781	1,657
<i>Ramsey Reset F-stat</i>	0,051	0,083
<i>VIF</i>		
<i>Küreselleşme</i>	1,517	1,445
<i>Kadın istihdamı</i>	1,331	1,472
<i>DYY</i>	1,912	1,899

Kaynak: Yazar Tarafından Hesaplanarak Oluşturulmuştur.

Test sonuçları incelendiği zaman, küreselleşme, kadın istihdamı ve doğrudan yabancı yatırımların insani gelişme üzerindeki etkisini ele alan modelde otokorelasyon, heteroskedastisite (değişen varyans), spesifikasyon veya çoklu doğrusal bağlantı sorunları olmadığı görülmüştür. İnsani gelişme, kadın istihdamı ve doğrudan yabancı yatırımların küreselleşme üzerindeki etkisini ele alan modelde de yine herhangi bir otokorelasyon, heteroskedastisite (değişen varyans), spesifikasyon veya çoklu doğrusal bağlantı sorunu olmadığı görülmüştür.

Çalışmada belirlenen ilk model olan Türkiye'de küreselleşme, kadın istihdamı ve doğrudan yabancı yatırımların insani gelişme üzerinde herhangi bir etkisi olup olmadığını araştırmak üzere ARDL modeli tahmini yapılmıştır. ARDL modelinin tahmini yapılırken gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriteri dikkate alınarak hesaplanmıştır. Akaike bilgi kriteri doğrultusunda seçilen model ARDL (3, 3, 0, 4) modeli olmuştur. Modele ait tahmin sonuçlarına Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. ARDL Tahmin Sonuçları (İnsani Gelişme = f (Küreselleşme, Kadın İstihdamı, dy))

<i>Değişkenler</i>	<i>Katsayı</i>	<i>t-istatistiği</i>
<i>İnsani Gelişme (-1)</i>	0,118	0,441
<i>İnsani Gelişme (-2)</i>	0,220	0,760
<i>İnsani Gelişme (-3)</i>	0,387	1,378
<i>Küreselleşme</i>	0,002	1,757
<i>Küreselleşme (-1)</i>	0,002***	1,940
<i>Küreselleşme (-2)</i>	0,002	1,564
<i>Küreselleşme (-3)</i>	0,002	1,566
<i>Kadın İstihdamı</i>	0,000	0,041
<i>DYY</i>	0,002	0,700
<i>DYY (-1)</i>	-0,003	-1,319
<i>DYY (-2)</i>	-0,003	-1,333
<i>DYY (-3)</i>	-0,002	-0,722
<i>DYY (-4)</i>	-0,003	-1,497
<i>C</i>	-0,280	-1,696
<i>Trend</i>	-0,002	-0,663

Kaynak: Yazar Tarafından Hesaplanarak Oluşturulmuştur.

Not: *** %10 anlamlılık düzeyinde anlamlı olan test değerleridir.

Tablo 6, kadın istihdamında ve doğrudan yabancı yatırımlardaki değişimlerin kısa vadede insani gelişme üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Öte yandan, küreselleşme endeksindeki değişikliklerin bir yıl gecikmeyle insani gelişmeyi pozitif yönde etkilediği görülmektedir.

Çalışmada belirlenen ikinci model olan Türkiye'de kadın istihdamındaki, insani gelişmedeki ve doğrudan yabancı yatırımlardaki değişikliklerin küreselleşmeyi etkileyip etkilemediğini araştırmak üzere yine ARDL modeli tahmini yapılmıştır. Oluşturulan bu model için gecikme uzunluğu da Akaike bilgi kriteri dikkate alınarak hesaplanmıştır. Akaike bilgi kriteri uyarınca tespit edilen model ARDL (1, 0, 4, 0) modeli olmuştur. Modele ilişkin tahmin sonuçlarına Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. ARDL Tahmin Sonuçları (Küreselleşme = f (İnsani Gelişme, Kadın İstihdamı, dy))

<i>Değişkenler</i>	<i>Katsayı</i>	<i>t-istatistiği</i>
<i>Küreselleşme (-1)</i>	0,430***	1,829
<i>İnsani Gelişme</i>	8,324	0,277
<i>Kadın İstihdamı</i>	-0,014	-0,063
<i>Kadın İstihdamı (-1)</i>	0,226	0,828
<i>Kadın İstihdamı (-2)</i>	-0,177	-1,023
<i>Kadın İstihdamı (-3)</i>	0,167	1,041
<i>Kadın İstihdamı (-4)</i>	-0,450*	-3,303
<i>DYY</i>	0,503	1,217
<i>C</i>	35,237**	2,285
<i>Trend</i>	0,143	0,609

Kaynak: Yazar Tarafından Hesaplanarak Oluşturulmuştur.

Not: * %1 ve ** %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı olan test değerleridir.

Tablo 7 incelendiğinde kadın istihdamındaki, insani gelişmedeki ve doğrudan yabancı yatırımlardaki değişikliklerin kısa vadede küreselleşme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Gecikmeli değerler incelendiğinde ise kadın istihdamının 4 yıl gecikme ile küreselleşme üzerinde etkisinin olduğu görülmektedir.

Kadın istihdamı ile insani gelişme ve küreselleşme arasındaki kısa vadedeki ilişkilerin tespitinden sonra uzun döneme ilişkin katsayılar belirlenmiştir. ARDL uzun dönem katsayı tahminine ilişkin sonuçlar Tablo 8'de görülmektedir.

Tablo 8. ARDL Uzun Dönem Katsayıları

<i>(İnsani gelişme = f (küreselleşme, kadın istihdamı, dyy))</i>	<i>Katsayı</i>	<i>t-istatistiği</i>
Küreselleşme	0,030	1,227
Kadın istihdamı	0,0001	0,042
DYY	-0,038	-1,165
<i>(Küreselleşme = f (insani gelişme, kadın istihdamı, dyy))</i>		
İnsani gelişme	14,596	0,292
Kadın istihdamı	-0,436***	-1,871
DYY	0,882	1,019

Kaynak: Yazar Tarafından Hesaplanarak Oluşturulmuştur.

Not: * %1 anlamlılık düzeyinde anlamlı olan test değeridir.

Tablo 8'e göre küreselleşmenin, kadın istihdamının ya da doğrudan yabancı yatırımların uzun dönemde de insani gelişme üzerinde istatistiki açıdan anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla ulaşılan bu bulgular, Wang tarafından 2024 yılında Çin üzerine yapılan çalışmanın bulgularına benzer şekilde, kadın istihdamının insani gelişme üzerinde kısa veya uzun vadede istatistiki olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir. Genel beklenti kadın istihdamının insani gelişmeyi artıracığı yönündedir. Ancak eğer kadınların önemli bir kısmı düşük ücretli, güvencesiz ve enformel sektörlerde istihdam ediliyorsa bu durumda kadın istihdamının insani gelişmeyi etkilemesi beklenemez. İkinci model için kısa dönem analizi incelendiğinde kadın istihdamının küreselleşmeyi gecikmeli olarak olumsuz yönde etkilediği, uzun dönem katsayıları incelendiğinde, insani gelişmenin küreselleşme üzerinde uzun dönemde istatistiki olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı, kadın istihdamının ise anlamlı ve olumsuz bir etkisinin olduğu görülmektedir. Literatürde kadın istihdamının küreselleşme üzerindeki etkisini ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada ise küreselleşmenin uzun dönemde kadın istihdamından negatif yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Beklentilerin tersi yönde elde edilen bu bulgular, aslında kadın istihdamındaki artıştan değil, kadın istihdamını destekleyecek altyapı ve politikaların eksikliğinden kaynaklanmaktadır. İyi tasarlanmış sosyal politikalarla bu etkiler tersine çevrilebilir ve kadın istihdamı küreselleşmeyi destekleyici bir güce dönüşebilir.

Kadın istihdamı ile insani gelişme ve küreselleşme arasında eşbütünleşme ilişkileri bulunduğu anlaşıldığından son olarak her iki model için ARDL hata düzeltme modeline başvurulmuştur. ARDL hata düzeltme modelinin sonuçları Tablo 9 ve 10'da yer almaktadır.

Tablo 9. ARDL Hata Düzeltme Modeli Sonuçları (İnsani gelişme = f (küreselleşme, kadın istihdamı, dyy))

<i>Değişkenler</i>	<i>Katsayı</i>	<i>t-istatistiği</i>
C	-0,280*	-5,158
Trend	-0,002*	-4,980
D(İnsani Gelişme (-1))	-0,607*	-3,064
D(İnsani Gelişme (-2))	-0,387***	-1,823
D(Küreselleşme)	0,002**	2,436
D(Küreselleşme (-1))	-0,004*	-3,294
D(Küreselleşme (-2))	-0,002***	-2,063
D(DYY)	0,002	1,055
D(DYY(-1))	0,009*	3,320
D(DYY(-2))	0,005**	2,824
D(DYY(-3))	0,003***	1,909
CointEq(-1)*	-0,275*	-5,268

Kaynak: Yazar Tarafından Hesaplanarak Oluşturulmuştur.

Not: * %1, ** %5 ve *** %10 anlamlılık düzeylerinde anlamlı olan test değerleridir.

Tablo 10. ARDL Hata Düzeltme Modeli Sonuçları (Küreselleşme = f (insani gelişme, kadın istihdamı, dyy))

<i>Değişkenler</i>	<i>Katsayı</i>	<i>t-istatistiği</i>
<i>C</i>	35,237*	4,451
<i>Trend</i>	0,143**	2,848
<i>D(Kadın İstihdamı)</i>	-0,014	-0,088
<i>D(Kadın İstihdamı (-1))</i>	0,461**	2,704
<i>D(Kadın İstihdamı (-2))</i>	0,283***	2,016
<i>D(Kadın İstihdamı (-3))</i>	0,450*	3,618
<i>CointEq(-1)*</i>	-0,570*	-4,332

Kaynak: Yazar Tarafından Hesaplanarak Oluşturulmuştur.

Not: * %1, ** %5 ve *** %10 anlamlılık düzeylerinde anlamlı olan test değerleridir.

Hata düzeltme modelinden elde edilen bulgulara göre hata düzeltme terimi (CointEq(-1)) negatif ve istatistiki olarak anlamlı olduğundan, modelin çalıştığı ve meydana gelebilecek şokların zaman içinde azalacağı düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma, Türkiye'de kadın istihdamı, küreselleşme ve insani gelişme arasındaki ilişkileri ayrıntılı olarak incelemektedir. Kadın istihdamı, ekonomik büyümeyi hızlandırmada, cinsiyet eşitliğini sağlamada ve insani gelişmeyi desteklemede kritik bir rol oynamaktadır.

Bu çalışmada, literatürde farklı ülkeler üzerine yapılan çalışmalardan Wang'ın 2024 yılında Çin üzerine yaptığı çalışmaya benzer şekilde Türkiye'de kadın istihdamındaki değişikliklerin kısa veya uzun vadede insani gelişme üzerinde istatistiki açıdan anlamlı bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür. Literatürde kadın istihdamının küreselleşme üzerindeki etkisini ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada kadın istihdamının küreselleşme üzerindeki etkileri incelendiğinde, analizler bu etkilerin kısa vadede gecikmeli olarak gözlemlendiğini uzun vadede ise olumsuz bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, kadın istihdamının küreselleşme süreci üzerindeki etkilerinin zaman içinde değişebileceğini ve bu etkilerin uzun vadede daha belirgin hale gelebileceğini ortaya koymaktadır. Kadın istihdamı, insani gelişme ve küreselleşme arasındaki ilişkilerin uzun vadede de geçerli olduğunun teyit edildiği ARDL hata düzeltme modelleri, bu değişkenler arasında uzun vadeli ilişkiler olduğunu kanıtlamaktadır. Küreselleşme endeksi ile insani gelişme endeksi arasındaki ilişki analiz edildiğinde, küreselleşmenin insani gelişmeyi bir yıllık gecikmeyle etkilediği, ancak insani gelişmenin küreselleşmeyi etkilemediği gözlemlenmiştir.

Kadın istihdamı ile küreselleşme arasında negatif bir ilişki olması her ne kadar beklenmedik bir durum olsa da Türkiye'deki kadın istihdamının durumuna daha ayrıntılı bir şekilde bakıldığında bu durum daha net bir şekilde açıklanabilir. Türkiye'de kadınlar genellikle düşük ücretli ve bölgesel bazlı sektörlerde çalışmaktadır. Bu durum küresel entegrasyon sürecini olumsuz etkilemekte ve küreselleşmeyi sınırlamaktadır. Ayrıca, küreselleşme sermaye ve teknoloji odaklı bir süreçtir. Ancak Türkiye'de kadınlar bu alanlarda yeterince istihdam edilmemekte, bunun yerine emek yoğun sektörlerde istihdam edilmektedirler. Yine, kreşler ve esnek çalışma saatleri gibi sosyal altyapı göstergeleri Türkiye'de yeterli düzeyde değildir. Fransa ve İsveç gibi bazı ülkelerde ise devlet destekli kreş sistemleri ve ebeveyn izni politikalarıyla kadınların iş gücüne dönüşü hızlandırılmaya çalışılmaktadır (İntepe ve Öztürk, 2024). Özellikle İsveç'te ebeveyn izni hem kadın hem erkek için zorunlu ve ücretli olarak uygulanmaktadır (Sabancılar Eren ve Özdemir, 2024).

Yine Hollanda'da, yarı zamanlı ve uzaktan çalışma modelleri yaygınlaştırılarak kadın istihdamı %65 civarına yükseltilmiştir (Cengiz Gülsoy, 2025).

Elde edilen bulgular ışığında, kadın istihdamının küreselleşmeyi olumlu etkilemesi ya da küreselleşme üzerindeki olumsuz etkisinin azaltılması amacıyla, politika yapıcıların teknoloji, ihracata dayalı üretim, e-ticaret gibi alanlarda kadın istihdamının artırılmasına yönelik stratejiler geliştirmeleri önerilebilir. Ayrıca kadınlara dijital becerilerini ve yabancı dil bilgilerini geliştirmeleri amacıyla ücretsiz mesleki eğitimler verilebilir. Kadınların çalışmalarının önündeki engeller kaldırılarak, esnek çalışma modelleri, uzaktan çalışma olanakları, çocuk bakım hizmetleri gibi unsurların yaygınlaştırılması ve işyerlerinde cinsiyet ayrımcılığına karşı sıkı denetim uygulanması sağlanabilir. Uluslararası şirketlerin kadın istihdamını artıracak yatırımlar yapmaları için vergi teşvikleri verilebilir. Tüm bu uygulamalar, sadece ekonomik büyümeyi desteklemekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal refahın artmasına ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına da önemli katkılar sunar.

Bu sonuçlar, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine ulaşmasında kadın istihdamının önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Kadınların ekonomik hayata daha fazla ve aynı zamanda daha verimli ve kaliteli bir şekilde katılımı, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi ve insani gelişme göstergelerinin iyileştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, kadın istihdamını teşvik eden ve destekleyen politikaların uygulanmaya devam edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, E. ve Hızarcı Beşer, B. (2025). Sosyal sürdürülebilir kalkınma açısından kırılgan kesimdeki kadın istihdamının rolü ve önemine ilişkin bir değerlendirme. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(1), 55-70.
- Atasü Topçuoğlu, R. (2012). Küreselleşme ve üretimin esnekleşmesi sürecinde kadın emeği. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 12(44), 3-9.
- Aydın, F. F. ve Erdem, E. (2014). The effect of women's employment on competitiveness and economic growth: a comparison of Turkey and the most competitive countries. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (44), 59-71. <https://doi.org/10.18070/euiibfd.55593>.
- Aytur, G. (2019). *Kadınların çalışma yaşamında yerini belirleyen faktörler: Türkiye ve OECD ülkeleri üzerine bir analiz*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Bacchus, N. (2005). *The effects of globalization on women in developing nations*. Honors College Theses. Erişim Adresi: https://digitalcommons.pace.edu/honorscollege_theses/2.
- Batu Ağırkaya, M. (2022). E7 ülkelerinde insani gelişmişlik endeksi: Kadın faktörü. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 35, 61-84. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.1037353>.
- Burtan Doğan, B. ve Kaya, M. (2014). TRC2 bölgesinde kadın istihdamı sorunları ve çözüm önerileri. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 4(2), 91-106.
- Bussmann, M. (2009). The effect of trade openness on women's welfare and work life. *World Development*, 37(6), 1027-1038.
- Cengiz Gülsoy, M. Ç. (2025). Uzaktan ve yarı zamanlı çalışma ışığında örgütsel vatandaşlık davranışı: kuramsal bir inceleme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 16(1), 72-112.
- Cooray, A., Gaddis, I. ve Wacker, K. M. (2012). Globalization and female labor force participation in developing countries: an empirical (re-)assessment. *Working Paper 129*. Discussion Papers. Erişim Adresi: <https://www.econstor.eu/handle/10419/90454>.
- Demirtaş, G. ve Yayla, N. (2017). Küresel entegrasyonun kadın istihdamı üzerine etkisi: ampirik bir inceleme. *Journal of Yasar University*, 12(48), 339-349.

- Efobi, U. R., Tanankem, B. V. Ve Asongu, S. A. (2018). Female economic participation with information and communication technology advancement: evidence from Sub-Saharan Africa. *South African Journal of Economics*, 86(2), 231–246. <https://doi.org/10.1111/saje.12194>.
- Eren, M. V. (2019). MENA ülkelerinde sektörel kadın istihdamı ve kalkınma arasındaki ilişkinin ampirik analizi. *Journal of Management and Economics Research*, 17(4), 106-127.
- European Statistical Office (EUROSTAT). (2025). Employment gaps for women & people with disabilities. Erişim Adresi: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>.
- Gray, M. M., Kittilson, M. C. ve Sandholtz, W. (2006). Women and globalization: a study of 180 countries, 1975–2000. *International Organization*, 60(02), 293-333. <https://doi.org/10.1017/S0020818306060176>.
- Günsoy, G. ve Özsoy, C. (2012). Türkiye’de kadın işgücü, eğitim ve büyüme ilişkisinin VAR analizi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 49(568), 21-40.
- Haydaroğlu, C. ve Erdoğan, F. (2021). Küresel yoksulluk ve kadın istihdamı üzerine nitel bir inceleme: Bilecik ili örneği. *Beykoz Akademi Dergisi*, 9(1), 267-285.
- İçli, G. (2018). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Küreselleşme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 133-143.
- İntepe, A. S. ve Öztürk, Y. (2024). Türkiye’de 0-3 yaş arası çocuğu olan kadınların işgücüne katılımı. *KAİDE Dergisi (ASBÜ Uluslararası Aile Araştırmaları Dergisi)*, 2(2), 177-214.
- Karabıyık, İ. (2012). Türkiye’de çalışma hayatında kadın istihdamı. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32(1), 231-260.
- KOF Swiss Economic Institute. (2024). *KOF Globalisation Index*. Erişim Adresi: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
- Korkmaz, A. N. ve Budak, S. (2022). Ekonomik (İktisadi) kalkınma ve kadın: Türkiye örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 6(1), 197-223.
- Kucera, D. (2001). Foreign trade of manufactures and men and women’s employment and earnings in Germany and Japan. *International Review of Applied Economics*, 15(2), 129-149.
- Kutluay Şahin, D. (2022). Kadın istihdamının ekonomik büyümeye etkisi: ampirik bir analiz. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 8(2), 277-288. <https://doi.org/10.20979/ueyd.1135131>.
- Maqsood, F. ve Samiullah (2014). Impact of globalization on female labor force participation in the SAARC region. *Pakistan Journal of Social Sciences*, 34(2), 523–533.
- Mike, F. ve Karlılar, S. (2020). Ekonomik küreselleşme sürecinin kadın işgücüne katılımı üzerine etkisi: gelişmekte olan Asya ülkeleri örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 26, 153–166. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.582910>.
- Mujahid, N. (2013). Economic determinants and female labour force participation: An empirical analysis of Pakistan. *Developing Country Studies*, 3(7), 12-23.
- Neumayer, E. ve De Soysa, I. (2011). Globalization and the empowerment of women: an analysis of spatial dependence via trade and foreign direct investment. *World Development*, 39(7), 1065-1075.
- OECD Statistics and Data Directorate (OECDSTAT). (2025). Employment rate. Erişim Adresi: <https://stats.oecd.org/>
- Ofluoğlu, G. ve Balcı, A. İ. (2016). Küreselleşme, bilgi toplumu ve çalışan yoksullar. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11), 56-75.
- Ozmen, I. (2016). Human development index and women’s employment relationship: an econometric analysis. *Journal of Economics Finance and Accounting*, 3(1), 17–25. <https://doi.org/10.17261/Pressacademia.2016116532>.
- Pata, U. K. (2018). Türkiye’de kadın istihdamı ve ekonomik büyüme ilişkisi: simetrik ve asimetrik nedensellik testleri ile sektörel bir analiz. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 21, 135-150. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.391777>.
- Pesaran, M. H., Shin, Y. ve Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), 289-326.
- Roy, A. G. (2017). Economic globalization and gender equality: A case study of India. *Journal of Advances in Economics and Finance*, 2(2), 117-126.

- Sabancılar Eren, S. ve Özdemir, N. E. (2024). Aile politikaları ekseninde Türkiye’de yeni muhafazakârlık ve sosyal refah muhafazakârlığı. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 637-657.
- Sapmaz, H. (2017). Kadın, Neoliberal politikalar ve küreselleşme. *Yasama Dergisi*, (32), 41-63.
- Sar, E. (2021). Çalışma hayatında kadın istihdamı ve Türkiye’de yansımaları. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 20-40.
- Siddiqui, R. (2009). Modeling gender effects of Pakistan’s trade liberalization. *Feminist Economics*, 15(3), 287–321. <https://doi.org/10.1080/13545700902964295>.
- Şener, Y. ve Başer, M. (2019). Küreselleşme ve yoksulluğun kadın sağlığı üzerine etkileri. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(2), 6-10.
- United Nations Development Programme. (2024). Human development index. Erişim Adresi: <https://hdr.undp.org/data-center/documentation-and-downloads>
- Wang, J. (2024). Association of human capital development and women’s employment in China, 1990-2020: An empirical assessment. *African Journal of Reproductive Health*, 28(6), 39-46.
- World Development Indicators. (2024). Employment to population ratio. Erişim Adresi: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.
- World Development Indicators. (2024). Foreign direct investment. Erişim Adresi: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.

EXTENDED SUMMARY

The relationship between women’s employment, globalization, and human development is one of the most important socioeconomic issues today. Globalization is transforming economic and social dynamics worldwide, increasing the labor force participation of women and leading to significant improvements in human development indicators. This process provides women with greater access to employment opportunities and advances in education and health. Labor force participation of women is a major contributor for economic growth and is critical for ensuring gender equity and sustainable human development.

The aim of this study is to examine the complex relationships among employment of women, globalization and human development in Türkiye from 1991 to 2021. The primary objectives are to understand how these three factors interact with each other and to analyze their collective impact on social progress both theoretically and empirically. By addressing gaps in the existing literature, this paper contributes to a better understanding of women's employment and socioeconomic transformations driven by globalization. The study uses data on women's employment, the globalization index and the human development index for Türkiye over the specified period. Descriptive statistics, correlation matrices and ARDL models are employed to investigate the relationships among these three variables. To ensure the stationarity of the data, ADF and PP unit root models are employed and ARDL bounds test method is used to examine the long-run relationships.

Correlation matrices reveal that there is a negative correlation between female employment and globalization and a positive correlation between female employment and human development. The findings from ARDL models show that in the short-term, changes in female employment have a positive and statistically significant effect on human development. However, in the short term, changes in the globalization index do not have a statistically significant effect on human development. In the long run, female employment positively affects human development, while

globalization has no significant effect. Moreover, the analysis reveals that women's employment has a delayed adverse effect on globalization, suggesting that the effects of female employment on globalization may emerge in a long time period.

These findings reveal the crucial importance of employment of women in driving economic growth, gender equality and human development. Increasing women's employment benefits not only women but all segments of society. Women's economic independence helps alleviate poverty, raises living standards and improves access to education and health services. The increased participation of women in the labor force also brings diverse perspectives and innovative solutions to the workplace, making businesses and institutions more creative and competitive. These findings emphasize the importance of implementing policies that support the employment of women, which is essential for achieving the Sustainable Development Goals and enhancing overall social welfare.

In order to maximize the benefits of globalization and the employment of women for human development, this paper offers several policy recommendations, such as the following:

Expanding Educational Opportunities: Improve access to education and vocational training for women.

Improving Working Conditions: Implement policies to improve working conditions and promote flexible working arrangements.

Supporting Care Services: Increase the availability of childcare and elderly care services.

Promote Gender Equality: Implement legal measures and incentives to promote gender equality in the workplace.

Raising Awareness: Conduct awareness campaigns to challenge gender stereotypes and promote the importance of women's employment for social well-being.

Digital Skills Development: Provide training programs to equip women with the digital skills required for the evolving job market.

Promoting Women Entrepreneurship: Provide financial support and mentoring programs encouraging women to initiate and grow their self-employments.

Ensure Equal Pay: Implement policies that guarantee equal pay for equal work to reduce the pay gap between the genders.

The study concludes that women's employment has a significant and positive effect on human development both in the short and long run, while the globalization impact is limited. The results emphasize the need for sustained and improved policies to support women's employment, which is vital for sustainable development and social progress. The findings also suggest the need for further research to investigate the nuanced interactions among women's employment, globalization and human development in different socioeconomic contexts.

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Finansal Destek | Financial Support: Fatma Fehime AYDIN, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | *Fatma Fehime AYDIN who is the author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.*

Yazarların Katkıları | Authors's Contributions: Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır. | *This article was prepared by the author alone.*

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | *No conflict of interest or common interest has been declared by the author.*

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | *The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.*

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazar, makalenin tüm süreçlerinde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nden başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | *The author declares that he/she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences in all processes of the paper and that he/she does not make any falsification of the data collected. In addition, he/she declares that Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences.*